

[HASHTAG] Värdegrund

En narratologisk studie över hur värdegrundsdilemman gestaltas i två ungdomsromaner

Av: Helena Hellmark

Handledare: Christine Farhan

Södertörns högskola |

Självständigt arbete på avancerad nivå 15 hp

Ämne: Svenska IV | Vårterminen 2019

Program: Ämneslärarutbildningen med interkulturell profil med inriktning mot gymnasieskolan

Innehållsförteckning

Abstract	3
Inledning och bakgrund.....	4
Syfte och Frågeställningar.....	5
Tidigare forskning	5
Litteraturens syfte.....	5
Narrativ fantasi.....	6
Kreativ läsning	7
Värderingar.....	8
Material och metod.....	9
Material	9
Metod	10
Teoriansatser	11
Handling	11
Tid	12
Berättare	13
Karaktärer.....	14
Tema och motiv.....	15
Analys och resultatredovisning	15
#Seriöstdeträckernu.....	16
Handling	16
Tid	16
Berättare	17
Karaktärer.....	18
Tema och motiv.....	20
Hungerspelen.....	22
Handling	22

Tid	23
Berättare	23
Karaktärer	24
Tema och motiv	28
Komparativ analys och diskussion	30
#seriöstdeträckernu v.s. Hungerspelen	30
Sammanfattning	34
Litteraturlöförteckning	35

Abstract

The aim of this study is to examine how the basic values dilemma is narratively embodied in the youth novels # Seriöstdeträckernu (Long, 2017) and Hungerspelen (Collins, 2008). The research questions of the study are:

- How is the narratology presented, based on how, plot, time, narrator, characters are presented? And which themes and motifs concern the novels?
- What similarities and differences can be detected between the selected novels in question of narration, themes and motifs?

This study have been conducted with a literature analysis, where aspects such as the novels' plot, temporality, narrative, themes, motifs and characters have been analyzed. The analysis shows that by constructing the novels' plot based on the classic dramaturgical curve, the readers' interest in the fable is increased. The themes and motifs of the novels concern subjects such as human rights and equality, which correlates to the core values within the Swedish school. Intimacy and identification between the reader and the main characters is created by the use of internal focalization and a self-narrative perspective. This invites the reader to reflect on the dilemmas the characters encounter and how they might possibly think of acting in similar situations.

Nyckelord: Skolans värdegrund, skönlitteratur, ungdomslitteratur, epikanalys.

Keywords: School's core value, fiction, youth novels, literature analysis.

Title: [HASHTAG] Value base

Semester: Spring 2019

Author: Helena Hellmark

Supervisor: Christine Farhan

Inledning och bakgrund

”A reader lives a thousand lives before he dies. The man who never reads lives only one” – George R.R. Martin¹

Mitt stora intresse är att läsa, jag har bekämpat ondska, störtat regeringar, blivit förälskad och fått nya vänner genom litteratur. Skönlitterär läsning har fått mig att ta ställning till dilemman och värderingar och uppleva känslor av olika slag utan att lämna soffan hemma. Som lärare i svenskämnet har jag möjlighet att hjälpa och inspirera mina elever till att vidga sina vyer, konfrontera dilemman och värderingar för att på så sätt kunna växa som individer och skapa sin egen identitet, med hjälp av litteratur.

Utöver att skolan ska förmedla ämneskunskaper har skolan även en fostrande roll. I läroplanen för gymnasieskolan står det:

Skolan har uppgiften att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället. Skolan ska förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensramen i samhället och som utgår från grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som alla omfattas av. (Skolverket, 2011)

Att arbeta med att förmedla dessa värden och att fostra eleverna till demokratiska samhällsmedborgare är ett arbete som åligger alla verksamma inom skolan, inte enbart ett specifikt ämne eller lärare. Det finns inget schema eller någon specifik kursplan för hur arbetet ska gå till eller några specifika kursmål för eleverna att uppfylla. Utan det handlar mer om att ge eleverna möjlighet att diskutera, formulera och betänka människors lika värde, jämställdhet mellan könen, de demokratiska tankarna samt de andra värdena som stipuleras i skolans värdegrund. Arbetet handlar inte om att eleverna ska uppfylla vissa kursmål utan att eleverna ska utveckla ett förhållningssätt till sina medmänniskor. Ett sätt att arbeta med värdegrunden är genom att arbeta med litteratur. Skönlitteratur ger läsaren möjlighet att tänka sig in i andra människors liv och situationer och genom detta få möjlighet att diskutera och

---

¹ George R.R. Martin citat: https://www.kulturkollo.se/2016/10/03/att-leva-tusen-liv/?fbclid=IwAR0lsYU8zysvrkiaB9Lw_F9Q5Lf6MulKYEZgSID24WYbuE_4QsZxcpG840 [hämtat 2019-04-26]

betänka situationer som de annars inte haft erfarenhet av. Det gör att litteratur lämpar sig att användas i undervisningen för att arbeta med skolans värdegrund.

Syfte och Frågeställningar

En av skolans uppgifter är att utbilda eleverna till att bli aktiva, demokratiska medborgare i samhället. Skolan ska ge eleverna möjlighet att utveckla sin identitet och ta ställning i olika värderingsfrågor och dilemman. Ett sätt att arbeta med denna uppgift är genom att läsa och studera litteratur med eleverna. Syftet med denna uppsats är att undersöka hur värdegrundsdilemman narrativt gestaltas i ungdomsromanerna *#Seriöstdeträckernu* (Long, 2017) och *Hungerspelen* (Collins, 2008).

För att konkretisera och besvara studiens syfte kommer jag att ta hjälp av följande frågeställningar:

- Hur ser narratologin ut i de utvalda böckerna utifrån hur, handling, tid, berättaren, karaktärerna framställs? Vilka teman och motiv berör romanerna?
- Vilka likheter och skillnader kan ses mellan de utvalda böckerna? Vilka aspekter som t.ex. berättare, tema / motiv, är återkommande i de olika böckerna?

Tidigare forskning

Litteraturens syfte

Litteratur kan användas för att skapa förståelse och medkänsla hos elever, något som är grundläggande i skolans värdegrund. I forskningsprojektet *Varför läsa litteratur* (Persson, 2007) granskar Persson om och hur litteraturläsning motiveras i det postmoderna samhället. Perssons arbete lägger grunden för denna uppsats. Litteraturstudier motiveras enligt Persson med argument om att läsandet motverkar odemokratiska värderingar och gör läsaren empatisk och tolerant (Persson, 2007, ss. 218 - 219). Studier av litteratur ger även läsare kunskap om litteratur, språkutveckling, litteraturhistoria och litteraturvetenskaplig terminologi som samverkar till att utveckla läsarens läskunskaper och läsvanor (Persson, 2007, s. 219). Persson poängterar att han anser att det är bra att legitimeringen av litteraturundervisningen

konkretiseras och skrivs fram explicit i skolans styrdokument men han ställer sig kritisk till att legitimeringsgrunderna bygger på den förutfattade meningen om att de goda effekterna av läsning tas för givna och att sker mer eller mindre automatiskt (Persson, 2007, s. 219). Enligt Persson framhåller skolans styrdokument att ”litteraturläsning är språkutvecklande, heter det, istället för att den *kan* vara det.” (Persson, 2007, s. 2019). Persson föreslår i slutet av resultatets diskussionen tre nyckelbegrepp som han utifrån både sin egen undersökning och annan forskning i fältet sammanställt till: demokrati, narrativ fantasi och kritisk läsning. Persson anser att dessa begrepp med fördel kan användas som utgångspunkter för litteraturens plats i samhället. Jag instämmer med Persson att dessa begrepp bidrar till att synliggöra litteraturens värdering och idébärande möjligheter.

Narrativ fantasi

Begreppet narrativ fantasi är en översättning av Nussbaums begrepp ”narrative imagination” (Nussbaum, 1998). Nussbaum menar att litteratur spelar en viktig roll i fostrandet av världsmedborgare (Nussbaum, 1998, s. 88). Genom litteraturen och läsarens förmåga att leva sig in i berättelser med hjälp av narrativ fantasi, väcks känslor och funderingar hos läsaren. Dessa känslor ger läsaren möjlighet att skapa empati och sympati för sina medmänniskor (Nussbaum, 1998, s. 90), viktiga och relevanta förmågor att utveckla hos alla människor. Genom att kunna leva sig in i berättelser kan läsaren utveckla sin förmåga att leva sig in, inte bara i narrativa karaktärer och händelser, utan även i andra medmänniskors situationer. Genom läsning tränas förmågan att inta olika perspektiv. När vi har förmågan att kunna tänka oss in i en annan människas situation medför det att det blir svårare att ”demonize the person, to think of him or her as pure evil and alien” (Nussbaum, 1998, s. 97). Detta leder, enligt Nussbaum, i förlängningen till en bättre värld. Narrativ fantasi bör ses som en förmåga som är möjlig att öva upp. Det är inte en automatisk förmåga som sker vid all typ av läsning. För att utveckla sin narrativa fantasi krävs det att läsaren intar en kritisk hållning, med kritiskt tänkande, där läsaren är öppen för att ifrågasätta, problematisera och utmana sina egna värderingar, synsätt och tankar (Nussbaum, 1998).

Persson (2012) lyfter viss kritik mot Nussbaums resonemang då han menar att hon utgår från en naiv syn på litteratur. Persson menar att det finns en föreställning om att litteraturen är god och att läsning av litteratur per automatik skapar goda människor (Persson, 2012, s. 20). För

att litteratur ska kunna användas utvecklande krävs det något mer än bara fantasi, det krävs att läsaren förhåller sig kritisk till det hen läser (Persson, 2012, s. 174). Jag instämmer med den kritik som Persson (2012) framför. Man kan inte ta för givet att litteraturläsning gör läsare till ”demokratiska och inkännande” människor. Litteratur kommer i många genrer och med olika teman och motiv. Vad är det som säkerställer att läsaren identifierar sig med de ideal och värderingar som samhället anser goda? Även Persson (2007) framhåller att det inte finns någon garanti att läsaren kommer att överföra den empati hen känner för litterära karaktärer till människor i verkliga livet (Persson, 2007, ss. 25-26). Han menar att man måste ställa sig frågan hur man kan använda skönlitteratur för att belysa demokratifrågor. Genom att ta tillvara på den narrativa fantasin och kombinera den med kritisk läsning uppstår en kreativ läsning som kan användas för att belysa litteraturens potential att användas för att fördjupa samtal om värdegrundsfrågor (Persson, 2007, s. 263).

Kreativ läsning

Persson sammanfattar kärnan i kreativ läsning som ”ett sätt att vidga, utforska och problematisera olika lässtrategier” (Persson, 2012, s. 26). Kreativ läsning uppstår i fältet mellan naivläsning och kritisk närläsning. Persson menar att begreppet kritisk läsning inte bör ses som en snabb och enkel metod att kliniskt applicera. Utan kreativ läsning är något som uppstår i mellanrummet mellan naiv och kritisk läsning. När läsaren reflekterar och problematiserar sin egen läsning och sätter den i perspektiv med andras uppstår / skapas den kreativa läsningen (Persson, 2007, s. 264). Persson har hämtat inspiration från bland annat Louise Rosenblatt. Rosenblatt lyfte redan 1938 vikten av att skapa ett samspel mellan läsaren och texten. Fokus bör inte ligga uteslutande på textens form och innehåll utan bör sättas i relation till läsarens upplevelser, känslor och tolkningar av texten (Nordlund, 2013, s. 17). Den kreativa läsningen tar vara på både läsarens subjektiva upplevelse av romanen men även textens narrativa struktur. Samverkan mellan läsarens subjektiva upplevelse och analys av litteraturens narrativa uppbyggnad är det som skapar den kreativa läsningen (Persson, 2007, s. 270). Den kreativa läsningen kan enligt Persson och Rosenblatt användas för att både förmedla kunskap om texten och dess form samt även uppmana läsaren att kontempera existentiella frågor och värdegrundsanalyser (Nordlund, 2013, ss. 17-18; Persson, 2007, ss. 270-275). Den kreativa läsningen är av intresse för denna studie då de kombinerar både fokus på narrativstruktur och läsarens egna upplevelser av läsningen. Jag anser att kreativ läsning

är en förutsättning för att använda skönlitteratur som utgångspunkt för värdegrundsdiskussioner.

Värderingar

Persson har även gjort en lektionsstudie *Att läsa Lolita på lärarutbildningen* (Persson, 2012, ss. 69-85). Artikeln är bland annat publicerad i *Den goda boken* (Persson, 2012), här utvecklar Persson sina tankar om hur och vad han anser är bra litteratur och hur läsning motiveras. I lektionsstudien analyserar Persson vilka diskussioner som uppkommer i en studentgrupp på lärarutbildningen när de har läst romanen *Lolita* av Vladimir Nabokovs. Persson lyfter fram att även om studenterna är upprörda över den givna bokens innehåll, ser han vikten av att välja böcker och ämnen som provocerar och väcker känslor hos eleverna (Persson, 2012, ss. 84-85). Om elever enbart möter litteratur som överensstämmer med deras egna världsuppfattning uteblir en del av den utvecklande och kritiska möjligheten litteratur kan bidra med. Persson lyfter en intressant och spännande effekt i sin studie. Läsares tankevärld och värderingar behöver utmanas för att kunna bidra till läsarnas utveckling. Perssons resultat kan ses som en bakgrund till min studie. Jag undersöker den narrativa strukturen av värdegrundsdilemman, alltså hur dilemman är uppbyggda. Men vad som beskrivs, vilka ämnen som tas upp, är som Persson visat, även viktigt för läsarnas utveckling.

Malin Alkestrand har skrivit avhandlingen *Magiska möjligheter, Harry Potter, Artemis Fowl, Cirkeln i skolans värdegrundsarbete* (2016). I avhandlingen undersöker hon hur fantasylitteratur kan fungera som utgångspunkt för värdegrundsarbete inom skolan. Avhandlingen tar liksom denna studie avstamp i Perssons (2007:2012) och Nussbaums (1998) forskning och begreppen narrativ fantasi och kreativ läsning. Alkestrand fokus ligger på värdegrundsfrågor berörande demokrati, mänskliga rättigheter och kulturell mångfald (Alkestrand, 2016, s. 9). Avhandlingens material består av bokserierna: Harry Potter, Artemis Fowl och Engelforstrilogin. Genom en textanalys av verken med diskursanalytiska ansatser redovisas verkens ideologier som relateras till formuleringar i skolans värdegrund. Alkestrand kommer till slutsatsen att fantasylitteratur kan hjälpa läsare att distansera sig från sina förutfattade meningar om världen med hjälp av den allegori som fantasyvärlden utgör och därmed mer kritiskt granska sin omvärld.

I denna studie kommer Alkestrands avhandling att användas som inspiration. Jag avser att utföra en liknande undersökning som Alkestrands men utgår från annat urval av material. Jag kommer inte heller ha några fasta värden ur värdegrunden som jag fokuserar på utan kommer att låta analysen visa vad som blir möjligt att belysa utifrån verken. Alkestrand valde att analysera fantasylitteratur dels för att det inte gjorts så mycket forskning inom den genren samt att fantasylitteratur som tilltalar både barn, ungdomar och vuxna (Alkestrand, 2016, s. 27). I denna uppsats kommer jag att fokusera på ungdomslitteratur, där den ena romanen, Hungerspelen (2008) även kan klassas som en crossoverbok (läses av både vuxna och ungdomar). Perssons och Nussbaums forskning ger en bild över hur litteratur kan bidra till utvecklandet av individer samt vilka förutsättningar som krävs för att dessa förutsättningar ska kunna realiseras.

Material och metod

Material

Materialet i denna uppsats utgörs av två ungdomsböcker. Den första är den mest utlånade boken i Strängnäs kommuns bibliotek, ungdomslitteratur sektionen: *#seriöstdeträckernu* av Marie-Chantal Long (2017). Det var den mest utlånade ungdomsboken under 2018.

Ungdomssektionen på biblioteket berör litteratur riktad till ungdomar i åldersspannet 12–17 år. Någon närmare precisering av åldern på låntagarna finns inte att tillgå från biblioteket. Jag har valt den för att det (bör) vara en bok som ungdomar själva aktivt väljer att läsa.

Studiens andra bok utgörs av Suzanne Collins Hungerspelen (2008), svensk översättning av Lena Jonsson. Detta urval skedde genom att jag kontaktade en av de verksamma svensklärarna på min senaste VFU- skola och bad hen om en skönlitterär titel, på en ungdomsbok som hen använder/ använt sig av i undervisningen. Hungerspelen var den bok hen angav. VFU- skolan var ett gymnasium i Södertälje. Detta gör att åldersspannet består av ett mindre åldersspann och högre åldrar :16–18 år. Hungerspelen har läraren jobbat med i årskurs 1, främst 16–17-åringar. Detta innebär att det finns en diskrepans i ålderskategorierna över läsarna mellan de båda verken. Men jag anser inte att det kommer att påverka resultatets tillförlitlighet, detta då ålder inte är den grundläggande urskiljningsaspekteten annat än att verken bör klassas / läsas av ungdomar. Jag har främst valt denna urvalsstrategi för att jag

anser att det utgör en intressant aspekt att ena boken är ett verk som ungdomar själva väljer att läsa och den andra är en bok som ungdomar fick läsa genom en lärares försorg. Det kan dock vara så att läraren har valt en bok som hen anser att elever skulle tycka om och finna intressant. Det skulle innebära att båda böckerna är valda utifrån ett elevperspektiv. Ytterligare en aspekt som är relevant att lyfta utifrån materialvalet är att det finns en inbyggd problematik i begreppet ungdomslitteratur / ungdomsbok. Vad är det som definierar en ungdomsbok råder det inte konsensus om inom litteraturvärlden. I likhet med barnlitteratur så skrivs ungdomslitteratur nästan uteslutande av vuxna. En grupp som inte själva tillhör den kategori de anser sig skildra. Även om alla någon gång har varit barn eller ungdom skiljer sig deras upplevelser av den perioden säkerligen från hur barn lever idag. Och det faktum att barn och ungdomar som grupp har mindre makt än vuxna gör att det finns en förtryckande aspekt i kanonindelningen, något som med stor sannolikhet även styr tematik, innehåll och utformning av barn och ungdomsböcker (Nikolajeva, 2017, ss. 27-28).

Metod

Metoden jag avser använda i denna studie är en epikanalys. Epikanalysen hjälper till att undersöka hur en text är uppbyggd och vad den förmedlar. Det finns flera olika analysverktyg man kan använda sig av för att synliggöra vad texten förmedlar och hur. Jag har valt att fokusera på: handling / intrig, tid, berättare / fokalisator, karaktärer samt tema och motiv. Den första genomläsningen av romanerna sker läsningen kravlöst utan annat fokus än på själva läsupplevelsen och att bilda mig en uppfattning om bokens handling. Vid nästa genomläsning övergick jag till ett mer strukturerat läsande. Böckerna lästes igen och studiens teoretiska ramverk applicerades på texterna. En viktig del av tolkningsprocessen är att trots att fokuset ligger på speciella kategorier och element i texten, fortfarande behålla ett helhetsperspektiv då tolkning av delar kan te sig olika beroende på i vilken kontext de befinner sig.

Epikanalys bygger på forskarens tolkningar som i sin tur bygger på forskarens erfarenhet och kompetensnivå. Detta gör att en epikanalys alltid är subjektiv till sin natur men jag som forskare ska alltid utgå från texten och underbygga mina tolkningar med stöd i den.

#seriöstdeträckernu (Long, 2017) hade jag aldrig läst eller hört talas om innan jag påbörjade arbetet med denna studie. Hungerspelen (Collins, 2008) däremot, har jag läst ett flertal gånger tidigare. Såväl den enskilda boken som hela trilogin, dock på originalspråket engelska. Jag har

även sett filmatiseringen. Det medför att jag hade en viss förförståelse och djupare kunskap om Hungerspelen när jag påbörjade arbetet med denna studie.

Teoriansatser

Denna uppsats kommer att utgå från ett narrativt perspektiv. Narratologi härstammar från strukturalismen och är en textorienterad teori som används för att studera texters uppbyggnad och berättarteknik. Men till skillnad från strukturalismens fokusering på binaritet erbjuder narratologin, eller berättelseforskning, en möjlighet att gå djupare in i textens struktur (Nikolajeva, 2017, s. 44). Narratologins kärna utgörs av frågan *hur?* något är konstruerat istället för *vad?* (Nikolajeva, 2017, s. 45).

Hur noveller och romaner analyseras varierar utifrån varje enskilt verk, vem som analyserar samt vad syftet med analysen är (Nordlund, 2013, s. 43). Litteraturläsning och analyser av densamma innebär alltid ett visst mått av tolkning. Tolkningen är subjektiv och utgår från forskarens perspektiv, erfarenhet och kunskap. Litteraturvetenskapen har utvecklat vissa analyskategorier för att ge struktur och hjälp på intressanta analysaspekter. Jag kommer inte att använda alla kategorier i denna uppsats utan kommer att fokusera på hur händelseförlopp / intrig är uppbyggda. Hur tidsaspekten påverkar berättelsen och hur berättare / fokalisator gestaltas. Hur är karaktärerna uppbyggda samt vilka teman / motiv blir synliga. För att undersöka hur något gestaltas textmässigt bör man fokusera sin undersökning på berättare, fokalisering och tid, dock måste man alltid ta hänsyn till helhetsperspektivet vid en analys. Detta för att inte missa värdefulla delar av berättelsen som kanske inte alltid synliggörs vid analys av delarna (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 24).

Handling

När man talar om handlingen i en berättelse finns det två särskiljande begrepp: Fabel (ibland kallat story) och intrig (ibland kallat plot (Nordlund, 2013, s. 45). Fabel innebär att man återger händelseförloppet i berättelsen i kronologisk ordning oavsett om den berättades kronologiskt eller ej. Fabeln ger en övergripande återberättelse över handlingen, men utan att gå in på några detaljer. Intrigen däremot följer själva berättelsens handling såsom den framställs i berättelsen (Nordlund, 2013, ss. 44-45). Intrigen utgörs av flera händelser och de

brukar följa ett visst mönster som är inspirerat från dramats dramaturgi. I expositionen introduceras tid och plats för händelserna, det första mötet med karaktärerna och en introduktion till berättelsens konflikt. Vanliga konflikter är till exempel människa mot människa, människa mot natur, människa mot samhälle. Konflikten stegras sedan under berättelsens gång för att kulminera i berättelsens peripeti, konflikten har fokuserats och en lösning/ konfontation är oundvikligt. Konflikten går sedan mot en upplösning och i sista steget, Dénouement, binds berättelsen ihop och avslutas. Denna kurva undviks mer och mer av moderna författare och att berättelser ofta tar andra former. Berättelser kan börja med en konflikt, in medias res, och då blir kurvan annorlunda. Trots detta kan det vara bra att känna till grundstrukturen (Holmberg & Ohlsson, 1999, ss. 24-30).

Tid

En berättelse innehåller minst tre olika tidsnivåer: Författarens kontext, tiden som förflyter i berättelsen och den faktiska tiden det tar för läsaren att läsa verket (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 94). En berättelse har alltid ett inslag av återberättande av ett händelseförlopp men hur händelseförloppet gestaltas kan skifta (Nordlund, 2013, s. 43). Ett händelseförlopp sker alltid kronologiskt, från början till slut men när det återberättas kan berättaren välja att återge förloppet kronologiskt eller med bruten kronologi (Nordlund, 2013, s. 44). En av aspekterna med att analysera tid i ett verk är att undersöka i vilken ordning händelser kommer i berättelsen. Händelser kan återberättas med hjälp av tillbakablickar, analepser, vilka bidrar med information om tidigare händelser som tillhandahåller kompletterande information till det nuvarande händelseförloppet eller karaktärer (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 95). Motsvarigheten till analepser fast utifrån ett framtidsperspektiv kallas prolepser. Prolepser är förebådan om vad som ska komma att hända längre fram i berättelsen (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 95).

En annan aspekt av tidsanalys inom berättelser är att undersöka varaktigheten i en text, hur mycket tid som förflyter i den fiktiva världen. Hastigheten eller tempot i en berättelse varierar ofta. Man kan dela in tempot i fyra olika faser: ellips, paus, summeringar och scener. Ellips och paus utgör berättelsens ytterpunkter. Ellips representerar den högsta hastigheten i berättelsen, det står för den tiden som inte är omnämnd i texten. Paus står för den andra ytterligheten och utgörs av den tid som används för att beskriva föremål i den fiktiva världen

för läsaren. Dessa beskrivningar innehåller inga temporala markeringar vilket ger intrycket av att ingen tid förflyter i händelseförloppet (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 96). Tiden mellan dessa ytterligheter manifesteras i antingen summeringar eller scener. Summeringar sammanfattar händelser och skeenden och scener beskriver en händelse i texten samtidigt som det sker i den faktiska berättelsen (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 96).

Hur ofta något inträffar eller nämns i texten synliggörs vid analys av frekvensen i en berättelse. Vanligast är att en händelse omtalas en gång, singulävt. Om något omtalas igen, repetitivt, ger det intryck av att vara viktigt för berättelsen och indikerar att läsaren bör lägga detta på minnet och väga in det i eventuella tolkningar av händelser. Om berättaren nämner något som har skett flera gånger men som i texten endast nämns en gång, kallas det iterativt (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 97).

Berättare

Genom att analysera vems röst det är som berättar och vilket perspektiv hen har är det lättare att synliggöra hur motiv och budskap förmedlas i berättelsen. Varje berättelse har en berättare och för läsaren brukar den vanligtvis manifesteras sig som en röst inuti läsarens huvud (Nordlund, 2013, s. 45). Berättarrösten kan uppfattas som styrande av berättelsens handling då den beskriver händelseförlopp och karaktärerna. Det är dock viktigt att skilja på berättarrösten och den faktiska författaren (Nordlund, 2013, s. 46). Det är den verkliga författaren som har skapat berättarrösten men det är inte nödvändigtvis författaren som är berättarrösten i verket (Nordlund, 2013, s. 46). Berättarrösten kan ha olika positioner i en berättelse, antingen kan rösten tillhöra en karaktär i berättelsen, en så kallad homodiegetisk berättare eller en heterodiegetisk berättare, en karaktär utanför berättelsen. Om berättarrösten inte tillhör en karaktär men ändå finns inne i fiktionsvärlden, diegesen, kallas positionen intradiegetisk berättare. En berättarröst utanför diegesen kallas extradiegetisk berättare (Nordlund, 2013, s. 46). En berättare kan vara allvetande och objektiv i sitt berättande eller subjektiv och berätta händelseförlopp och skeenden utifrån en viss karaktärs synvinkel (Nordlund, 2013, s. 46).

Det är inte enbart berättaren och berättarröstens position i förhållande till diegesen som är intressant när det gäller berättarperspektivet i en berättelse utan även vem som ser och upplever saker i berättelsen. Detta synliggörs genom att analysera synvinkeltekniken även

kallat fokalisering (Nordlund, 2013, s. 47). Precis som med berättarrösten skiljer man på extern och intern fokalisering. Extern fokalisering är när personer beskrivs med ett utifrån perspektiv. Om en berättelse innehåller mycket extern fokalisering skildras karaktärerna från ett avstånd och ur berättarens perspektiv som upplevs veta mer om skeendena än karaktärerna själva. Intern fokalisering innebär att synvinkeln kommer från en viss karaktär. Det som händer och sker beskrivs och bedöms utifrån den karaktärens upplevelser. Vem eller hur en berättelse fokaliseras kan skifta genom berättelsens gång. En allvetande, extern berättare kan med hjälp av intern fokalisering möjliggöra för läsaren att ta del av karaktärernas upplevelse av det skildrade (Nordlund, 2013, ss. 49-50).

Karaktärer

De fiktiva karaktärerna är skapade personer utifrån författarens fantasi och vilja. Som läsare lär man känna personerna antingen genom direkta eller indirekta upplysningar (Holmberg & Ohlsson, 1999, ss. 62-63). Vid indirekt karaktärisering skapar läsaren sin bild av karaktären genom den information hen samlar på sig under berättelsens gång. Till exempel via karaktärens repliker, tankar, olika handlingar eller en beskrivning av miljön runt om som indirekt ger en personskildring (Holmberg & Ohlsson, 1999, ss. 62-67). Direkt karaktärisering innebär att berättaren eller någon person i berättelsen beskriver karaktären och dess tankar (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 62).

Då karaktärer är skapade kan man kategorisera de olika typerna av karaktärer utifrån hur de beskrivs. Karaktärer kan beskrivas som statiska och platta. Dessa karaktärer förändras inte under romanens gång utan är gestaltade med en eller ett par karaktäristiska egenskaper och karaktärsdrag. De dynamiska eller runda karaktärerna gestaltas med många olika sidor och utvecklas genom berättelsen. Huvudpersonen är inte nödvändigtvis alltid rund och bipersonerna inte alltid platta. En rund person kan vara både dynamisk och statisk t.ex. då en person har flera egenskaper men inte förändras under berättelsens gång. Dock har en platt karaktär inte samma möjlighet att vara dynamisk som en rund figur då hen besitter färre egenskaper (Nikolajeva, 2017, s. 168).

Karaktärer i berättelser kan även kategoriseras in efter dess funktion i berättelsen.

Huvudpersonen, protagonisten, är den som berättelsen handlar om. Det är oftast denna person som man som läsare får följa (Nikolajeva, 2017, s. 154). Alla karaktärer utöver huvudpersonen är bipersoner, men de kan ha olika stor vikt för handlingen. Oftast finns det i berättelser någon form av motståndare till huvudpersonen, en antagonist. En antagonist är en nyckelperson som hjälper till att driva berättelsen framåt men hen är inte en huvudkaraktär då det inte är hens historia vi får berättad (Nikolajeva, 2017, s. 160). Sidofigurer hjälper till att belysa olika delar av handlingen och för att hjälpa till att synliggöra olika delar av huvudpersonens karaktär. Bakgrundsfigurer är karaktärer som ger trovärdighet till berättelsen och hjälper till att bygga upp en trovärdig värld men om man tar bort dem från handlingen fungerar berättelsen ändå. Vilken status en person har i en berättelse kan skifta under berättelsens gång. En bifigur kan bli en huvudperson. Vissa karaktärer kan vara nyckelpersoner i ett visst kapitel eller avsnitt för att sedan försvinna ur handlingen (Nikolajeva, 2017, s. 160).

Tema och motiv

Ett verks tema kan ses som berättelsens huvudidé eller grundtanke (Nordlund, 2013, s. 52). Det tidigare, mer författarcentrerade begreppen moral och idé ersattes under 1900 – talet med begreppet tema (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 30). Tema kan förekomma som huvudtema och bi- eller sidoteman eller huvudmotiv, bi- och sidomotiv (Nikolajeva, 2017, s. 89). Det finns ingen enhetlig konsensus inom det litteraturvetenskapliga forskningsfältet kring hur begreppen motiv och tema ska definieras, vissa använder dem som synonymer medan andra ser motiv som underställt tema, mer som ett subtema/sidotema (Holmberg & Ohlsson, 1999, s. 30). Berättelser kan innehålla flera teman och vilket tema som är viktigast utgår från varje läsares tolkning (Nordlund, 2013, s. 52). Jag kommer i denna uppsats att använda begreppen Tema och motiv. Med Tema avser jag det övergripande budskapet som kan synliggöras i verken och motiv representerar de underordnade motiven och avsikterna.

Analys och resultatredovisning

I följande avsnitt kommer de två ungdomsromanerna att analyseras utifrån teoridelens narratologiska perspektiv. I största möjliga mån kommer jag att presentera de narratologiska

aspekterna var för sig men det kan vara svårt då de ibland tangerar varandra. När respektive analys är genomförd kommer jag att göra en komparativ analys av de båda böckerna.

#Seriöstdeträckernu

Handling

I #seriöstdeträckernu får vi följa tre vänner, Malou, Josefin (Fina) och Ayaan. Tjejerna går på högstadiet tillsammans, Malou och Ayaan har känt varandra sedan de var små, medan Josefin börjat i deras skola till högstadiet. Tjejerna får anonyma ”dic-pics”, bilder på snoppar, skickade till sig. Först Malou, som blir irriterad men väljer att ignorera dem först. Men när även Josefin och Ayaan får bilder skickade till sig blir Malou vansinnig. Hon bestämmer sig för att hämnas och övertalar Josefin och Ayaan att hjälpa henne.

Tid

Romanen är en återberättelse av olika scener och händelser som redogörs i kronologisk ordning. Berättaren upplyser oss som läsare om att dessa händelser utspelar sig under ett par månader, ”Detta får bli ett vittnesmål av det som händer under ett par månader, inte längre...” (Long, 2017, s. 3). Händelseförloppet består till största del av olika scener som binds samman med hjälp av summeringar, som indikerar på tidsåtgången. Till exempel ”Men veckan därpå hann vi inte gå och prata med Ayaans mamma.” (Long, 2017, s. 40).

Romanen är indelad i 23 kapitel och de första fyra kapitlen kan ses som en analeps över vad som var katalysatorn över händelserna som sedan följer. Även om det är en analeps, tillbakablick, så fyller den också funktionen av att vara en prolaps, en förebådan, om att något kommer att hända längre fram:

Egentligen, om jag tänker efter, så var det inte då Malou bestämde sig. Inte just då. Hon blev helt vild när hon fick bilden den gången, det blev hon. Men sen kunde hon resonera, förklara, till och med skämta om det. Så, nej, det var inte just den gången. (Long, 2017, s. 3).

Kapitel fyra avslutas med orden ”Det var så det hela började.” (Long, 2017, s. 32) vilket indikerar att den inledande prolapsen är avslutad. Romanen fortsätter berättas i presens men

genom karaktärers repliker och återberättande får vi som läsare tillgång till tidigare händelser. Formuleringen ”Så, nej, det var inte just den här gången” ger läsaren en förståelse för att händelserna redovisade i denna roman inte ensamma är till grund för tjejernas eller kanske främst Malous handlingar. Det har hänt saker tidigare, det finns en större kontext och tidsrymd som ligger till grund men att tjejerna får Dic-pics skickade till sig över sociala medier är det som får bågaren att rinna över. Att författaren har valt att beskriva när alla tre tjejer blir mottagare till dic-pics lyfts denna händelse fram som extra viktig för handlingen samtidigt som Malous reaktion på händelsen påvisar att det finns även andra bakomliggande orsaker: ”Nej. Jag har kastat alla tidigare men nu är jag så i h*lvete trött på det här.” (Long, 2017, s. 6).

Berättare

Berättarrösten i romanen utgörs av karaktären Josefin, även kallas Fina. Då Josefin även är en karaktär i berättelsen blir berättarpositionen en homodiegetisk berättare som via intern fokalisering delger läsaren berättelsen. Josefin innehar berättarpositionen och fokaliseringsrollen genom hela romanen. De andra karaktärernas handlingar och känslor får läsaren tillgång till via deras handlingar eller Josefins beskrivningar av deras handlingar och känslor. Genom att romanen är skriven i ett jag-perspektiv och internt fokaliserat får berättelsen en intim känsla och läsaren bjuds in att identifiera sig med huvudkaraktären Josefin och verkligen relatera till de händelser som Josefin beskriver. Men då berättelsen är enbart beskriven ur Josefins perspektiv blir berättaren även till viss del en opålitlig berättare. Det är bara Josefins vinkel på händelserna vi som läsare får ta del av, beskrivna utifrån hennes känslor, erfarenheter och antaganden om hur de andra upplever situationerna. Samma händelser fokaliserade av en annan karaktär i romanen skulle kunna gestaltas helt annorlunda. Ett exempel blir när Malou, Ayaan och Josefin har kidnappat Sam och Kasper och försöker tvinga Sam att erkänna att det är han som skickat Dic- pics till tjejerna. Josefin tycker att Malou är tuff, självsäker och oberörd av att låsa fast killarna och hota dem och blir förvånad när Malou efter händelsen säger:

”Så sjukt jobbigt det där var! Sjukt jobbigt! Det var det j*vligaste jag varit med om.”
Jag tittade på Malou utan att riktigt förstå. Tyckte *hon* det var jobbigt, det jobbigaste hon varit med om? Men... (Long, 2017, s. 91).

Citatet visar tydligt att Josefins bild och uppfattning om hur de andra karaktärerna känner och upplever händelser inte nödvändigtvis stämmer överens med den karaktärens faktiska känslor. Precis i början av romanen berättar Josefin att hon kommer att censurera Malous många svordomar då hon inte gillar svordomar själv och tar starkt avstånd från sådant språkbruk själv: ”Så inte ens här tänker jag skriva vad hon sa, när hon sa sånt jag som jag inte vill höra.” (Long, 2017, s. 3). Även detta indikerar för läsaren att berättelsen är vinklad ur en viss synvinkel. Citatet synliggör även ett fostrande incitament i berättelsen. Svordomar är något som vuxenvärlden generellt ser som något negativt, ett språkbruk elever och ungdomar bör avstå från att använda.

Karaktärer

Romanen kretsar kring tre högstadietjejer, Malou, Josefin och Ayaan, de utgör berättelsens centrala karaktärer. Alla karaktärer i boken beskrivs och gestaltas via indirekta upplysningar via deras repliker, handlingar och deras omgivande miljö.

Josefin, även kallad Fina är romanens huvudperson då det är hennes berättelse, tankar och känslor vi får följa närmast. Josefin är fjorton år och har nyligen börjat i samma högstadielklass, årskurs nio, som Malou och Ayaan. Josefin bodde tidigare ute i ett kollektiv i skogen tillsammans med sin mamma, styvpappa och småsyskon. I kollektivet blev Josefin undervisad tillsammans med de andra barnen via Skype men Josefin väljer att flytta hem till sin pappa i staden istället, för att gå i en högstadielklass med journalistikprofil, som förberedelse inför gymnasiet under sitt nionde skolår. I kollektivet hade de vuxna valt att begränsa barnens användningar av internet och sociala medier, då de ansåg att det är skadligt och farligt att använda dessa. Detta gör att det uppstår en kulturkrock för Josefin när hon kommer till en vanlig skola där de flesta använder sociala medier i stor utsträckning. Josefin känner sig vilsen och okunnig jämfört med sina vänner:

Men för det mesta kände jag mig utanför och blev ofta avundsjuk. Det var ingen skön känsla men det gick inte att påverka eller förtränga. Det var de två. Och så jag. Jag förstod inte varför de skulle ha mig med, egentligen. De behövde ingen tredje Fab. De kanske hade tyckt synd om mig när jag började i klassen, inte vet jag.” (Long, 2017, s. 113)

Malou är den tuffa utav de tre tjejerna, den som är mest världsvan och cool i Josefins ögon. Men hon har även ett lite hetsigt humör och kan vara väldigt intensiv:

Förlåt att jag går på hela tiden som nån j*vla bulldozer! Jag har... alltså det är inte som att jag har varit utredd eller nåt men jag vet att jag hetsar för mycket ibland. Det är därför det inte är så många som orkar med mig. Det är du då. Och Ayaan. (Long, 2017, ss. 24-25)

Malou är drivkraften i tjejgänget och den karaktär som främst för handlingen framåt. Det är Malou som först får dick pics och den som förklarar vad det är och hur det fungerar för Josefin. Malou är den som smider planerna och får de andra att hjälpa henne att genomföra dem. Malou skulle jag vilja hävda, utgör denna berättelses katalysator. Malou är den som Josefin förhåller sig till och som är katalysatorn av de händelser som utspelar sig. Malou representerar det Josefin inte är, framåt, bekväm med teknik och sociala medier. Josefin är lite rädd för Malou när hon blir för hetsig och puchsig samtidigt som hon älskar och beundrar henne "Jag tyckte bäst om när hon var lugn. Då älskade jag henne. Villkorslöst." (Long, 2017, s. 24).

Ayaan är en lugn och ansvarsställande tjej. Hon och Malou har känt varandra sedan de var tio år. Ayaan är den av de tre tjejerna som vi som läsare får minst information om. Ayaan är hjälpsam och mjuk, hjälper hennes föräldrar att ta hand om sina småsyskon. Hon tar inte mycket plats och anpassar sig även hon till Malous planer. Men till skillnad från Josefin vågar Ayaan säga emot Malou. Som läsare får vi inte tillgång till Ayaans tankar och upplevelser som vi får till Josefins, då det är hon som är fokalisatorn. Men där Josefin beskrivs som rädd och osäker, blir bilden av Ayaan mer en stabil tjej som inte enbart reagerar och förhåller sig till Malous beslut, utan väljer att följa Malou om hon vill. Om Josefin och Malou till viss del är varandras motsatser, är Ayaan den stabiliserande och lugna mittpunkt som förenar tjejerna.

I romanen finns det flera bakgrundsfigurer som används för att skapa en kuliss till händelserna så som Sam, som är romanens antagonist, motståndaren till huvudkaraktären. Sam har en biroll men har en funktion av förkroppsligande och representant för den anonyma massa av killar som någon gång skickat dick pics och är den som skickar dick pics till tjejerna. Kasper som är Sams kusin och följde med Sam i fällan men som är en "bra" kille. Dessutom innehåller berättelsen bikaakterer såsom rektorn på skolan, Josefins föräldrar med

flera. Jag anser att alla karaktärer i romanen är statiska och platta. Ingen, inte ens tjejerna utvecklas under historiens gång och karaktärerna har sina platser i berättelsen och de tillskrivs vissa egenskaper som är samma under hela händelseförloppet. Var för sig är karaktärerna platta och statiska men om man tar in hela berättelsen kan man synliggöra hur de olika karaktärerna representerar och förkroppsligar en mer komplex bild av bokens tema.

Sam gestaltas som en dryg, kvinnofientlig kille som inte ser något direkt fel med vad han gjort eller sin syn på tjejer. Hans roll i berättelsen är att gestalta och förkroppsliga killar som är respektlösa mot tjejer: ”Gör vi ingenting så fortsätter de. Mammans äckliga kompis och alla Sam i hela världen.” (Long, 2017, s. 124). Kasper representerar alla killar som inte skickar dick pics och som inte tycker det är rätt. Rektorns och Josefins mammas position är att representera den delen av vuxenvärlden som fördömer och förminskar tjejers upplevelser av sexuella trakasserier medan Josefins pappa är motsatsen. Josefins pappa säger när det uppdagas vad tjejerna gjort ”Arg? Nej. Jag tror... jag tror att om jag var femton och tjej idag, så hade kanske jag också hade varit med i den där källaren.” (Long, 2017, s. 158). Pappan blir representant för vuxenvärlden som förstår och stöttar unga tjejer. Han framställs som snäll men lite aningslös och inte alltid närvarande men när det kommer till kritan, så backar han upp tjejerna och tar dem på allvar.

Tema och motiv

Jag anser att temat för #seriöstdeträckerna är att belysa synen på sexuella trakasserier och synen på hur vissa killar tar sig friheter med tjejer. Detta utgör kärnan av intrigen i romanen och gestaltas genom dick pic händelserna och dess konsekvenser. Motiven i romanen hjälper till att problematisera temat och belysa det från olika sidor. Ett motiv som lyfts i romanen är hur långt man får gå för att skydda sig själv och andra mot oönskade närmanden. Tjejerna kidnappar Sam och hans kusin för att skrämna Sam och få honom att inse att det inte är okej att skicka dick pics till tjejer. Men är det att gå över gränsen? Är de i själva verket också brottslingar? Detta är ett moraliskt dilemma som tjejerna ställs inför. Josefin tycker att det är väldigt jobbigt och att de gått för långt, hon vill helst glömma allting. Medan Malou menar att de har inget val. Vuxenvärlden bryr sig inte om att det händer och all skuld läggs på tjejerna istället för på de killar som sänder bilderna:

Men vad ska vi göra då? Vad ska vi göra, Fina? Vi får ingen hjälp. Polisen kan ingenting. Rektorn gör ingenting. Inga vuxna hjälper till. Alla vet att sånt händer, att vi får skitbilder, att det är vår vardag, och det enda de säger är att vi ska sluta använda våra appar, insta, snapchat och sånt. Att vi får skylla oss själva,” (Long, 2017, s. 71).

Detta citat innehåller ett motiv som lyfter en relevant och aktuell fråga för ungdomar (och vuxna). Många ungdomar upplever att vuxna inte förstår och bryr sig om deras vardag och problem. Många som utsatts för trakasserier och övergrepp undviker att anmäla av rädsla för att inte bli trodda. Att få möjlighet att diskutera denna aspekt utifrån ett litterärt skede gör det möjligt att diskutera ett känsligt ämne utan att bli för privat.

Ytterligare ett motiv som framkommer i romanen är hur sociala medier och internet kan missbrukas i samhället och hur man bör förhålla sig till det. Josefins uppväxt i kollektivet utan tillgång till sociala medier ställs i kontrast till hennes liv efter att hon flyttat till sin pappa. Motivet speglar en rädsla / fundering som florerar i samhället: Hur påverkar sociala medier våra liv? Sociala medier är en stor del av många ungdomars vardagliga liv och möjliggjort att knyta kontakter och vänskapsband med människor över hela världen, utan att någonsin ha träffats i verkligheten. Hur detta påverkar mänskliga relationer, både positivt och negativt, är en relevant och nödvändig fundering att reflektera över.

Analysen har synliggjort att romanen lyfter fram värderingar och dilemman som är viktiga för samhället och som sådana, även finns representerade i skolans värdegrund. Dels blir de synliga i de tema och motiv som romanen kretsar kring men även synliggjorda via karaktärers handlingar.

Sexuella trakasserier, romanens centrala tema, är ett brott enligt svensk lag men var gränsen går är inte alltid tydligt. Den tekniska utvecklingen har suddat ut gränserna ytterligare och tvingar oss som medborgare i samhället att omvärdera och omförhandla våra ställningstaganden. Innebörd i begrepp som sexuella trakasserier kan behöva utvecklas, för att till exempel innefatta dick-pics som romanen tar upp. Ansvar för ens handlingar och frågor om när och hur mycket motstånd som är accepterat att använda sig av framträder också tydligt. Genom karaktärernas uppbyggnad och positioner i intrigen synliggörs hur olika

karaktärsdrag, beteenden och handlingar värderas i samhället. Till exempel: Ayaan framställs som en ”bra” person, som är hjälpsam mot sin familj och vänner. Svordomar, ett språkbruk som inte accepteras hos barn och ungdomar i samhällets ögon, fördöms genom att huvudkaraktären och fokalisatorn, inte ens tänker skriva ut dem i sin redogörelse.

Hungerspelen

Handling

Hungerspelen utspelar sig i det fiktiva landet Panem, motsvarande nuvarande Nordamerika. Landet består av tolv distrikt som alla försörjer Huvudstaden. Det finns ingen direkt kontakt mellan distrikten och distrikten styrs med järnhand av Huvudstaden. Varje distrikt har sin speciella del av försörjningen av Huvudstaden och varje år utspelar sig en direktsänd, TV-show – Hungerspelen. Hungerspelen spelas till minne av ett inbördeskrig som drabbade Panem för 74 år sedan och går ut på att alla tolv distrikt väljer en kille och en tjej som ska representera sitt distrikt i en överlevnadstävling som direktsänds som obligatorisk tv. Deltagarna i Hungerspelen får en vecka på sig att i Huvudstaden träna på krigskonst, överlevnadsstrategier och att försöka få sponsorer som kan köpa dem hjälp i arenan. Endast en av deltagarna kommer att överleva och vinna spelen. Reglerna är enkla, den som lyckas döda / överleva de andra deltagarna vinner. Deltagarna i Hungerspelen väljs med hjälp av lottdragning eller att någon anmäler sig frivilligt, deltagarna är mellan 12 och 18 år. Deltagare till Hungerspelen väljs enbart från distriktens ungdomar, ungdomarna i Huvudstaden är inte deltagare. Katniss Everdeen är sexton år när hennes syster blir uttagen som en av deltagarna till årets Hungerspel. Katniss anmäler sig frivillig för att rädda sin syster från en säker död.

Katniss, tillsammans med sin mor och syster, bor i distrikt 12, ett gruvdistrikt. De lever under fattiga förhållanden men hennes pappa har lärt Katniss att jaga i skogen innan han dog i en gruvolycka, så Katniss försörjer familjen tillsammans med en vän – Gale genom tjuvjakt. I romanen får vi följa Katniss kamp för att försöka överleva i Hungerspelen.

Tid

Romanens handling utspelar sig under några veckor och är uppdelad i tre olika delar: Slåttern, Spelen kan börja och Segraren. Vardera delen representerar ett visst stadie i berättelsen. Del ett, slåttern, utspelar sig innan Katniss äntrar spelen och under cirka en vecka innan hon äntrar arenan som deltagare i Hungerspelen. I denna del får läsaren få en bild av vem Katniss är och den värld hon lever i. Del två, Spelen kan börja, skildrar Katniss tid från det att hon kommer in i arenan. När tredje delen, segraren, börjar är Katniss fortfarande i Arenan men det är inte lika många deltagare kvar.

Romanen berättas i presens och använder sig av analepser för att ge läsaren bakgrundsinformation om händelser som format och styr karaktärernas handlingar och känslor. Katniss relation till Peeta beskrivs bland annat via en analeps där läsaren får veta att Peetas handling att ge Katniss bröd en gång för flera år sedan räddade hennes och hennes familj, som då var nära att dö av svält. En annan återkommande händelse som läsaren får beskrivet via analeps är att Katniss far dött i en gruvolycka vilket medförde att Katniss liv förändrades och att hon var tvungen att förändras för att kunna överleva och ta hand om sin syster. Det är till exempel därför hon kan jaga, vilket är det som möjliggör en chans för henne att överleva Hungerspelen. Analepserna bidrar med viktig bakgrundsinformation till läsaren och via dem byggs karaktärerna upp till mer levande personer. Båda dessa analepser/ minnen är återkommande under romanens gång, vilket indikerar dess vikt till läsaren. Utan dessa minnen är det svårt att förstå Katniss handlingar och drivkraft.

Berättare

Berättarrösten tillhör Katniss, huvudkaraktären i romanen. Berättarpositionen är således en homodiegetisk berättare som via intern fokalisering delger läsaren berättelsen. Katniss innehar berättarpositionen och fokaliseringsrollen genom hela romanen. De andra karaktärernas handlingar och känslor får läsaren tillgång till via deras handlingar eller Katniss beskrivningar av deras handlingar och känslor. Romanen är skriven i ett jag-perspektiv och internt fokaliserat vilket ger berättelsen en intim känsla och läsaren bjuds in att identifiera sig med Katniss och relatera till de händelser som hon får utstå. Men då berättelsen är enbart beskriven ur Katniss perspektiv blir berättaren även till viss del en opålitlig berättare. Då det enbart är Katniss synvinkel på händelserna vi som läsare får tillgång till, beskrivna utifrån hennes känslor, erfarenheter får vi inte tillgång till vad som händer och sker när Katniss inte är med.

Händelser som skulle kunna förklara de andra karaktärernas handlande. Till exempel blir Katniss chockad när hon ser att Peeta har ingått i en allians inne i arenan med Karriärister. Karriärister utgörs av en grupp ungdomar som kommer från distrikt som har bättre förhållanden än de i distrikt tolv. Och dessa ungdomar ser, så vitt vi läsare vet, framemot att vara med i spelen och njuter av att döda. Peetas deltagande i alliansen känns därför udda. Han är inte som dem. Hur kom han med i gruppen? När spelleddarna sedan ändrar reglerna och tillåter två vinnare i spelet, förstår Katniss att Peeta på något sätt trots att han deltagit i jakten på henne tillsammans med karriäristerna har upprätthållit bilden av att vara hopplöst förälskad i henne. Hur detta gått till får varken vi som läsare eller Katniss reda på.

Karaktärer

Alla karaktärer i boken beskrivs och gestaltas via indirekta upplysningar via deras repliker, handlingar och deras omgivande miljö.

Huvudkaraktären i romanen utgörs av Katniss Everdeen, en sextonårig flicka från distrikt 12. Berättelsen fokaliseras utifrån Katniss och det är hennes känslor och skeenden vi får följa. Katniss utgör lite av ett unikum bland de andra invånarna i Distrikt 12. Hon och hennes vän Gale är de två som vågar gå utanför Distriktets avgränsningar, ut i skogen. Katniss går ut i skogen för att kunna försörja sin lillasyster, Prim och sin mamma efter att pappan har dött i en gruvolycka. Katniss drivs av en stark beskyddar- och överlevnadsinstinkt, som omfattar hennes familj, vänner och dem som har varit snälla eller hjälpt dem eller henne vid något tillfälle. Denna beskyddar och överlevnadsinstinkt genomsyrar alla hennes handlingar, där hon väger sina handlingar mot hur de kan påverka hennes syster framförallt.

Också hemma, där jag inte är särskilt trevlig, undviker jag att diskutera känsliga ämnen. Som slätterdagen, matbristen eller Hungerspelen. Tänk om Prim skulle upprepa mina ord! Hur skulle det gå för oss då? (Collins, 2008, s. 7).

Denna beskyddarinstinkt gör att Katniss anmäler sig frivillig att ta Prims plats i Hungerspelen och styr tillsammans med överlevnadsinstinkten hennes handlingar genom hela romanen. Detta gör Katniss till en motsägelsefull karaktär och jag skulle beskriva henne som en rund person och till viss del dynamisk. Katniss moraliska kodex som bygger på principen ”öga för öga, tand för tand” och ett starkt behov av att vara självständig så att hon alltid kan välja det som är bäst för henne och hennes syster gör henne till en motsägelsefull och komplex person. Denna polemik inom Katniss genomsyrar hela boken och vi som läsare får följa hennes

moraliska komplikationer och resonemang och är det som gör att vi som läsare kan relatera och tycka om Katniss. Ena sidan av Katniss är hänsynslös och kan döda och andra sidan är omtänksam, hedervärd, lojal och rädd. Detta är alla känslor som vi som läsare ska och kan relatera till, till viss del. Katniss hänsynslösa sida:

” Du vet hur man dödar.” ”Inte människor” säger jag. ”Är det någon större skillnad, egentligen?” säger Gale bister. Det hemska är att om jag verkligen lyckas glömma att de andra är människor så är det ingen skillnad alls. (Collins, 2008, ss. 33-34).

Vi som läsare har överseende med Katniss hänsynslöshet då vi också får tillgång till hennes känslor, dilemman och moraliska överväganden hon brottas med ”Tanken får mig att haja till. Att Peeta Mellark är snäll är mycket farligare för mig än om han är elak. Snälla människor nästlar sig in i mitt hjärta och slår rot där.” (Collins, 2008, s. 41). ”Om Peeta faktiskt räddade mig, står jag i skuld till honom igen. Och det här kan inte återgäldas.” (Collins, 2008, s. 168). Jag anser att Katniss bara till en viss del kan ses som en dynamisk karaktär då hennes drivkraft och handlingsmönster är samma genom hela boken, det är hennes hederskodex som styr. Men hon vidgar vilka som omfattas av den och hon tvingas även sätta sitt eget varande och handlingar i en större kontext än tidigare vilket utgör en utveckling och gör Katniss till en mer dynamisk karaktär²

Romanens antagonist utgörs främst av Cato, en medtävlare från Distrikt 2. Cato är en platt och statisk person som beskrivs som brutal, blodtörstig och mordisk.

Tjugoen tävlande har dött och ändå återstår att döda Cato. Och visst var det honom allt handlade om redan från början? De andra var bara mindre hinder på vägen, tidsfördriv i väntan på spelens egentliga höjdpunkt: Striden mellan Cato och mig. (Collins, 2008, s. 267).

Cato blir en representant för den mordiska regimen, en som förkroppsligar orättvisorna, de mordiska aspekterna av spelen och hela Panems samhällsstruktur. Vi som läsare inbjuds inte till att försöka förstå eller känna sympati för Cato förens hans dödsscen i slutet av boken. Katniss, Peeta och Cato är de sista deltagarna kvar i spelen. Och spelledarna vallar ihop dem med hjälp av mordiska ”muttar”, genetiskt manipulerade djur som jagar ihop dem för en sista konfrontation. Katniss och Peeta lyckas övermanna Cato och slänga ner honom från toppen av

---

² Hungerspelen är första delen av en trilogi, Katniss utveckling skulle kunna bli tydligare om alla tre böcker tas med i analysen men så är inte fallet i denna studie.

ymnighetshornets topp där de sökt skydd. Cato har en rustning på sig som gör att muttarna inte riktigt lyckats döda honom och för att spelledarna vill ge tittarna en blodig och hemsk död att frossa i.

Timmarna som följer är de värsta i mitt liv, vilket inte vill säga lite om man tänker efter. Kylan vore tortyr nog, men den riktiga mardrömmen är att lyssna medan Cato stönar, bönar och ber och slutligen bara gnyr när mutanterna går loss på honom. Ganska snart struntar jag i vem han är eller vad han har gjort, jag vill bara att hans lidande ska ta slut. (Collins, 2008, s. 276).

Katniss dödar Cato till slut: ”Medlidande, inte hämndlystnad, skickar pilen mot hans skalle.” (Collins, 2008, s. 278). Catos grymma död vänder blicken från Catos egna ondska och riktar den tillbaka mot regimen. Catos död blir en påminnelse att även om han gjort alla hemska handlingar som spelledarna och tv-tittarna uppskattat är även han ett offer för regimen, en bricka i spelet och att Katniss verkliga motståndare utgörs av regimen.

De andra deltagarna i hungerspelen är mer av en anonym massa, och de flesta får inte läsarens namn på utan de refereras till utifrån respektive distrikt tillhörighet. Ett undantag är dock Rue, från distrikt 11. Rue och Katniss blir allierade inne i arenan. Rue är den yngsta och minsta deltagaren och påminner Katniss om hennes syster Prim. För oss som läsare blir Rue och Katniss vänskap en påminnelse om varför Katniss deltar i spelen och just hur grym och hemsk regimen är som tvingar någon så oskyldig som Rue att delta. De andra deltagarnas anonymitet och framställningar som grymma och brutala gör att vår sympati med Katniss växer trots att hon slåss och försöker döda dem.

Peeta är romanens katalysator och den som möjliggör Katniss utveckling. Katniss är en motsägelsefull karaktär som drivs av självbevaringsdrift, beskyddarinstinkt och moralisk kodex. Peeta är en snäll bagarson som är förälskad i Katniss. Hans namn blir draget i lotteriet på slätterdagen och han blir den manliga deltagaren till årets Hungerspel. Hans handlingar styrs av hur han ska kunna hjälpa Katniss att överleva och hans godhet tvingar Katniss att konfronteras med sina egna handlingar och vad som styr dem.

Oftast är det Peeta som är i bild. Det råder ingen tvekan om att det är han som bär upp hela romansidén. Nu får jag se det som publiken såg, hur han vilseledde karriärister om mig, hur han satt vakt hela natten under trädet med getingboet, hur han slogs mot

Cato så att jag kom undan och hur han, till och med när han låg i gyttjepölen, viskade mitt namn i sömnen. I jämförelse med honom framstår jag som hjärtlös[...] (Collins, 2008, s. 295).

Peeta anser jag är en rund men statisk person. Även om Peetas främsta karaktärsdrag som framhålls i romanen, är att han är snäll och god förstår vi som läsare att han är mer komplex än så. Att han lyckas få en plats i Karriäristernas grupp i spelen visar på att han måste ha visat en grymhet eller våldsamt sida för att bli accepterad.

Katniss och Peeta är de karaktärer som läsaren får mest information och relation till i romanen. De andra karaktärerna har inte lika stort utrymme men hjälper ändå till att bygga upp Katniss karaktär och diegesen. Huvudstadsborna framställs som en löjelseväckande massa som bara bryr sig om sitt utseende och att blodtörstigt följa hungersspelen. Effie Trinket och Katniss stylistteam kan ses som representanter för huvudstadsborna med undantag av huvudstylisten Cinna. Katniss ser ner på huvudstadsborna och stylistteamet. Precis som huvudstadsborna avhumaniserar människorna från distrikten ser Katniss dem som djur ”Jag vet att jag borde vara generad, men de känns så omänskliga att det är ungefär som att ha en trio märkliga fåglar hoppande omkring fötterna.” (Collins, 2008, s. 51). Cinna beskrivs som mer nedtonad till utseendet och som person, vilket är i stark kontrast till hans medhjälpare. Att huvudstadsborna framställs som så främmande och aningslösa hjälper till att bygga upp bilden av det samhälle som de bor i. Vi som läsare inbjuds till att sympatisera med Katniss, som kommer från sådana umbäranden och hårda förhållanden som ställs i bjärt kontrast till huvudstadsbornas verklighet. Cinna blir då en brygga mellan läsaren och Katniss samt huvudstaden. Cinna, med sin nedtonade utseende, raka motsatsen till de andra huvudstadsborna, och sympatiska sätt gör att vi som läsare inte ”börjar hata” hela huvudstaden och dess invånare, utan öppnar upp för att det finns även hos dem de som tycker spelen är fel. Huvudstadsborna blir en aningslös massa som är manipulerade och förledda av President Snow och regimen, den verkliga fienden:

Han [presidenten min anm.] sätter leende den första på Peetas huvud och han ler fortfarande när han placerar den andra halvan på mitt, men hans ögon, som bara är några centimeter från mina, är lika oförsonliga som en orms. Det är då jag förstår att även om vi båda skulle ha ätit av bären, så är skulden min, eftersom idén var min. Det är jag som är uppvigglaren, det är jag som ska straffas. (Collins, 2008, s. 297).

Särskiljandet mellan huvudstadsbornas och Presidentens ansvar för upprätthållandet av hungerspelen förstärker bilden av det ojämlika samhället och berättigar Katniss ilska och upprors känslor mot regimen.

Tema och motiv

Temat i Hungerspelen är alla människors lika värde och social orättvisa. Detta tema är väldigt tydligt framskrivet i romanen. Hela händelseförloppet bygger på att karaktärerna som kommer från de fattiga och hårt kontrollerade distrikten ska dö som underhållning för de rika, och ur Katniss synvinkel, korkade huvudstadsborna. Alla människors lika värde och synen på andra lyfts fram i den kulturkrock som uppstår när Katniss och Peeta åker till huvudstaden för att förberedas för tävlingen. Effie Trinket kommenterar och berömmar Katniss och Peetas bordsskick: ”De två förra året åt allting med händerna som ett par vildar.” (Collins, 2008, s. 37). Förra årets tävlande var två barn från det fattigaste området i distrikt 12, som troligen aldrig har fått äta sig mätta. Katniss väljer att demonstrativt äta resten av måltiden med händerna och torka av sig på duken, för att visa sitt missnöje med Effies syn och dömande blick på människorna från distrikten. Huvudstadsmänniskornas syn på invånarna i distrikten synliggörs i en kommentar från en av stylisterna i Katniss styling team:

”Perfekt! Nu ser du nästan ut som en människa!” säger Flavius och alla brister ut i skratt. Jag tvingar mig själv att le för att visa hur tacksam jag är. ”Tack”, säger jag älskvärt. ”Vi har inte så många anledningar att se bra ut i Distrikt 12.” (Collins, 2008, s. 51)

Kontrasten mellan Distrikten och huvudstaden byggs upp genom romanen och lyfts explicit av Katniss:

Jag undrar hur det är att leva i en värld där maten dyker upp när man trycker på en knapp. Om maten var så lättillgänglig, vad skulle jag göra i stället för att finkamma skogen efter något att äta? Vad pysslar folk i huvudstaden med när de inte smyckar sina kroppar och väntar på att en ny skara spelungdomar ska komma hit och dö för deras höga nöjes skull?” (Collins, 2008, s. 53)

Ett återkommande motiv som romanen lyfter är vad som är okej handlande och när förlorar man sig själv när man blir tvingad till vissa handlingar? Detta skrivs fram genom hela romanen. Första tillfället är när Peeta och Katniss talar med varandra på träningscentrets tak, dagen innan spelen börjar

Jag biter mig i läppen och känner mig som en lägre stående varelse. Medan jag har ägnat mig åt att önska att det ska finnas träd har Peeta funderat över hur han ska behålla sin identitet och sin själsliga integritet. ”Menar du att du inte kommer att döda någon?” frågar jag. ”Nej, när den stunden kommer är jag säker på att jag kommer att döda precis som alla andra. Jag kan inte ge mig utan strid. Men jag kan inte låta bli att försöka fundera ut något sätt att ... visa regimen att de inte äger mig. Att jag är mer än bara en bricka i deras spel” säger Peeta (Collins, 2008, s. 116)

Här väcks frågan om motstånd och att ta ansvar för sina handlingar men Katniss förstår den inte riktigt än eller har snarare inte möjligheten / insikten att reflektera över den än. När den återkommer andra gången är Katniss mitt i spelen och hennes förbundsfovar Rue, en tolvårig flicka från Distrikt 11 har just dödats:

Sedan minns jag Peetas ord där på taket. ”Men jag kan inte låta bli att försöka fundera ut något sätt att ... visa regimen att de inte äger mig. Att jag är mer än bara en bricka i deras spel” Och för första gången förstår jag vad han menade. (Collins, 2008, s. 192)

Katniss väljer i scenen att smycka Rues kropp med blommor, som en begravningsakt för att tvinga regimen och huvudstadens folk att se de tävlande som en människa. Katniss utmanar regimen ännu tydligare när hon och Peeta är de sista deltagarna kvar i spelet. Regimen har gått ut med att det kan vara två vinnare av spelen detta år, under förutsättningen att båda deltagarna kommer från samma distrikt. Regimen tar sedan tillbaka sitt tidigare uttalande och försöker få till stånd en strid mellan Katniss och Peeta. Peeta och Katniss har spelat, i alla fall från Katniss sida, förälskade. Båda vägrar att slåss med varandra och Katniss tar fram giftbär för att de gemensamt ska begå självmord. Regimen stoppar dem innan de hinner svälja bären, något Katniss räknat med att de skulle göra. När Peeta och Katniss har krönts som segrare och är på väg hem till Distrikt 12 går det upp för Peeta att Katniss handlingar och omsorg om honom i arenan har varit spelade och vinklade för att hålla dem båda vid liv:

”Det var bara på grund av spelen” säger Peeta. ”Allt du gjorde.” ”Inte allt”, säger jag och håller hårt i mina blommor. ”Hur mycket? Nej glöm det. Jag antar att den intressantaste frågan är vad som kommer finnas kvar när vi väl är hemma”, säger han. (Collins, 2008, s. 303).

Peeta tvingar Katniss att fundera över sina handlingar och om ändamålen alltid helgar medlen. Katniss vet inte själv vad hon känner och tycker om Peeta. Hon har inget intresse av att gifta sig och skaffa barn, med någon. Detta då hon inte vill tvinga ett barn att växa upp under de förhållanden hon själv och de andra lever under i Distrikt 12. Var det då fel att spela förälskad

för att rädda deras liv? Speciellt när hon inte riktigt vet om Peeta spelar eller inte. Vi som läsare får inte ett svar, i alla fall inte i denna bok som är del 1 av en trilogi. Men frågan är väckt och att den byggs upp under hela romanen indikerar att ansvar för handlingar är något som författaren vill att läsaren ska fundera över. Kärlekens vara eller icke vara skulle kunna ses som ett motiv i sig. Dock upplever jag att kärlek är av mindre vikt än perspektivet om ansvar för sina handlingar perspektivet.

Skolans värdegrund lyfter fram värden och värderingar som: mänskliga rättigheter och demokrati, detta är värden som även blir synliga i Hungerspelen. Analysen har lyft fram värdegrundsdilemman, så som alla människors lika värde, vilket tydligt synliggörs genom intrigens kontrastering mellan distrikten och huvudstaden. Människors lika värde är ett centralt värde i vårt samhälle och skola. Demokrati och demokratiska värderingar är ett annat centralt begrepp som finns i skolans värdegrund. Romanens främsta antagonist är den diktatoriska regimen och Katniss, våldsamma och i vissa fall omoraliska handlingar, legitimeras av att hon gör uppror mot den förtryckande regimen.

Komparativ analys och diskussion

Under detta avsnitt kommer de båda romanerna jämföras och diskuteras i förhållande till de teoretiska utgångspunkterna, Handling, tid, berättare, karaktärer och tema / motiv. De olika kategorierna kommer att behandlas löpande i analysen då de kompletterar och överlappar varandra.

#seriöstdeträckernu v.s. Hungerspelen

Vid en första anblick kan intrycket bli att de två böckerna skiljer sig markant åt, vad det gäller innehåll och handling. Men vid en djupare analys ser man att de finns många likheter.

#seriöstdeträckernu utspelar på en högstadieskola i en odefinierad stad, men ändå i ”vår värld”, vilket gör att läsaren känner igen miljön och det blir lättare för hen att bygga upp diegesen, trots att läsaren inte får så många detaljer eller beskrivningar över miljön. De allra flesta har personlig erfarenhet av skola och kan därmed fylla i miljöbeskrivningsluckorna med egna minnen och personliga upplevelser av miljön. Handlingen i Hungerspelen utspelar sig i

en fiktiv värld med en struktur och uppbyggnad som skiljer sig från vår. Här får läsaren mer information om hur samhället är uppbyggt och diegesens värld ställs i kontrast till läsarens egna. Samtidigt som det skapar intimitetskänsla och igenkänning hos läsaren att kunna koppla sina egna erfarenheter till diegesen, som är fallet i #seriöstdeträckernu, erbjuder Hungerspelens mer främmande diegese möjlighet för läsaren att förhålla sig mer kritisk till samhällsstrukturen. Vilket möjliggör för läsaren att även kunna betrakta sin egen världs samhällsstruktur mer kritiskt, utan att hindras av förutfattade meningar. Alkestrand (2016) lyfter fram denna aspekt som en av fördelarna med att använda litteratur som skildrar andra världar i sin avhandling. Distanzen mellan diegesen och läsarens värld blir en nyckelkomponent i arbetet med värdegrundsfrågor.

Som alla berättelser är dessa romaner en form av återberättande men det blir extra tydligt i #seriöstdeträckernu, där berättarrösten explicit skriver ut att ” Detta får bli ett vittnesmål av det som händer under ett par månader, inte längre...” (Long, 2017, s. 3). I citatet riktar berättaren, Josefin, sig direkt till läsaren, vilket skapar en känsla av intimitet mellan henne och läsaren. Det ger också en trovärdighetsaspekt till berättelsen och inbjuder läsaren att identifiera sig med händelserna, som om de är verkliga och som skulle kunna hända dem eller någon i deras omgivning. Någon sådan tydlig markör över tidsförlopp och perspektiv i berättelsen finns inte utskrivet i Hungerspelen. Romanerna följer båda till stor del den klassiska intrigstrukturen, där miljö och karaktärer presenteras i början, konflikten trappas upp stegvis genom berättelsen, för att bindas ihop till slutet. Slutet i Hungerspelen lämnar dock en del lösa trådar, hur kommer Katniss och Peetas relation se ut? Hur blir livet för dem som segrare och kommer regimen ha överseende med Katniss övertramp? Hungerspelen är första delen av en trilogi vilket gör dessa lösa trådar förståeliga och bör ses som en upptrappning inför nästa del. Båda romanerna berättas i presens, ur ett jag – perspektiv som fokaliseras utifrån respektive kvinnliga huvudkaraktär, Josefin respektive Katniss. Jag-perspektivet och den interna fokaliseringen skapar en känsla av närhet och intimitet mellan läsaren och huvudkaraktären som ytterligare förstärks av att karaktärerna i båda romanerna skildras via indirekt karaktärisering. Både Josefin och Katniss framställs som lite osäkra och hamnar båda i situationer som de inte är riktigt bekväma med. Josefin känner sig osäker på vad dick- pics är, hur teknik fungerar och vilket ansvar och rättigheter hon har. Katniss, även om hon är en kapabel jägare, är hon inte det av ett aktivt val utan för att hon är tvungen. Båda blir nyckelpersoner i ett uppror som får större konsekvenser än vad någon av dem har räknat med.

Josefins, Malous och Ayaans hashtag får större spridning än de kunnat förvänta sig. Katniss handlingar i arenan var aldrig riktigt medvetna handlingar för att starta ett uppror mot regimen, utan mer känsloutbrott från hennes sida.

Båda romanerna behandlar ämnen som kan anses vara relevanta för ungdomar att reflektera över, så som människors lika värde, att ta ansvar för ens handlingar, rätt/fel och att våga ta ställning/revoltera mot orättvisor. Dessa kategorier kan ses som övergripande teman som finns representerade i de båda romanerna men de manifesteras lite olika i de båda romanerna. I #seriöstdeträckernu manifesteras kampen för allas lika värde och att våga revoltera /säga ifrån vid orättvisor, av tjejernas kamp mot killarna som skickar dick-pics. Antagonisten i romanen, Sam, blir representanten för dick- pics - sändare och i förlängningen även en manifestering över det ojämlika förhållandet mellan tjejer och killar. Även i Hungerspelen är människors lika värde och revolt ett centralt tema, som synliggörs i polemiken mellan berättelsens antagonist Cato, och huvudkaraktären Katniss. Katniss ilska är egentligen inte riktad mot Cato som person, utan mer mot regimen som tvingar dem att genomleva Hungerspelen. Cato blir dock den som i berättelsen blir den konkretiserade motståndaren som får bära upp regimen ideal. Denna personifiering som sker via romanernas antagonister underlättar för läsaren att ta till sig berättelsen och den erbjuder också en möjlighet för läsaren att undvika att konfronteras med det centrala temat - människors lika värde. Intrigen bygger upp för två förhållningssätt för läsaren. En som inbjuder läsaren att se de strukturella problemen i samhället. Eller att läsa intrigen som en kamp mellan personer. En naiv läsning utan reflektion kan resultera i att läsaren enbart ser det som en kamp mellan personer och att antagonisten inte är en representant för en mer universell och allmän diskussion om människors förhållande sinsemellan.

Ett motiv som är återkommande i båda romanerna är ansvar för ens handlingar. Josefin våndas över deras handling att kidnappa Sam och Kasper, är de, de verkliga brottslingarna? Bara för att killarna, Sam, begått ett brott, rättfärdigar det att de begår ett brott i sin tur? Även Katniss ställs inför att reflektera över detta dilemma. Vad är okej handlande i arenan? När förlorar man sig själv? (se analys ss 20–21 i denna studie). Detta dilemma reflekterar Josefin och Katniss över vid flera tillfällen i romanerna, vilket indikerar för läsaren att detta är viktigt att fundera och reflektera över. Genom att konfronteras med litterära karaktärer eller

handlingar som går emot läsarens egna moraliska värderingar, möjliggörs det för läsaren att utveckla sin förståelse och förmåga att reflektera och värdera sitt eget och andras handlingar. Om man som läsare enbart möter litteratur som bekräftar sina egna värderingar och handlande skapas inte möjligheten till samma utveckling enligt Nussbaum (1998, s. 98). Även Persson (2012) lyfter fram vikten av att läsare får konfronteras med litteratur som förmedlar och skildrar värden och värderingar som skiljer sig från läsarens egna. Genom att möta litteratur som ger andra perspektiv än en läsarens egna tränas läsaren i konfronteras med och förhålla sig till annorlunda åsikter och perspektiv (Persson, 2012, ss. 69-85). Ett annat motiv som också utmanar stereotypa värderingar är kärleksmotivet.

Kärlek är ett vanligt motiv i ungdomslitteratur (Nikolajeva, 2017, s. 91), något som även är representerat i #seriöstdeträckernu och Hungerspelen. I #Seriöstdeträckernu har inte kärleksmotivet så stort fokus. Som läsare kan vi ana oss till en spirande romans mellan Josefin och Kasper: ”Vi ses’ sa jag igen och möte hans blick. Han log och jag log tillbaka, säkert lite fånigt. Det spelade ingen roll. Mina steg var lätta när jag gick ifrån honom, och jag hade kvar samma fåniga leende i minst en minut.” (Long, 2017, s. 138). Romansmotivet i Hungerspelen är desto tydligare. Peeta annonserar i direktsändning att han är kär i Katniss. Katniss är inte säker på om det är sanning eller bara en strategi för att skapa sponsorer och att få ett försprång i spelen. Katniss stora fokus och drivkraft är att skydda sin familj och vänner samt att försöka överleva själv. Hon spelar med i romansen utan att vara säker på sina egna eller Peetas känslor. Kärlek är överlag en sekundär känsla i Katniss liv och inte är något hon eftersträvar eller längtar efter, då hon aldrig vill utsätta dem för de umbäranden hon tvingas leva under i Distrikt 12. Inte heller i Hungerspelen får vi som läsare något entydigt svar på hur romansen (om det nu är en riktig romans?) kommer att fortgå. I #seriöstdeträckernu blir kärleksmotivet inte så mycket utvecklat mest för att det inte finns utrymme för det i romanen, känns det som. I Hungerspelen känns det mer som att kärleksmotivet lyfts från författarens sida, för att utmana stereotypa föreställningar. Katniss är tjej, och stereotypa föreställningar säger att hon som tjej, bör vara mer intresserad och fokuserad på kärlek än en kille, i detta fall Peeta och Gale. Både Peeta och Gale lyfter ”kärleksfrågor ” med Katniss, frågor som hon aldrig riktigt reflekterat över och som hon ser som icke - relevanta då att hon har fullt upp med att överleva.

Sammanfattning

Läsning av litteratur har av många framhållits som bra för att utveckla elever och läsares identitet och som förmedlare av värden och moral. Denna studies syfte är att undersöka hur värdegrundsdilemman narrativt byggs upp i två ungdomsromaner: #seriöstdeträckernu (Long, 2017) och Hungerspelen (Collins, 2008). Romanerna har analyserats med hjälp av epikanalys, där romanernas handling, tid, berättare, karaktärer och tema / motiv har analyserats. Analysen visar på att genom att bygga upp romanernas intrig utifrån den klassiska dramaturgiska kurvan byggs läsarens intresse för intrigen upp. Romanernas teman och motiv berör ämnen som mänskliga rättigheter och allas lika värden som även finns i skolans värdegrund. Intimitet och identifikation mellan läsare och huvudkaraktärerna byggs upp via intern fokalisering och ett jag- berättarperspektiv, vilket inbjuder läsaren till att reflektera över de dilemman som karaktärerna ställs inför och hur de själva eventuellt skulle kunna tänka sig handla i liknande situationer.

Genom att ge elever möjlighet att möta olika litterära verk utifrån Perssons (2007) begrepp kreativ läsning, ges de förutsättningar för att konfronteras med och reflektera över olika föreställningar, dilemman och tankar. Det är viktigt att eleverna får konfronteras med olika typer av litteratur, som väcker känslor, bra som dåliga och att eleverna får diskutera både känslorna, den subjektiva upplevelsen men även den narratologiska strukturen, varför litteraturen väcker dessa känslor. Det är inte alltid ett lätt arbete och inget som uppstår av sig själv. De flesta läsare kan skapa inlevelse i berättelser men att få läsare att kritiskt granska och analysera varför inlevelsen uppkommer kan vara svårare. Läsare och elever kan uppleva att deras inlevelse och läsoplevelse förstörs när de måste granska textens narrativa struktur. Å andra sidan, att enbart fokusera läsningen på romanens narrativa struktur, utan att aktivera sin narrativ fantasi förlorar man också viktiga aspekter av berättelsen (Nussbaum, 1998, s. 103) För att få tillgång till litteraturens fulla potential krävs ett samspel mellan narrativ fantasi och en kritisk läsning ~ kreativ läsning.

Vidare forskning som skulle vara intressant men som det inte fanns utrymme för i denna studie, är att undersöka hur arbete med skönlitteratur i värdegrundsarbete, realiserar i skolan.

Litteraturförteckning

- Alkestrand, M. (2016). *Magiska möjligheter Harry Potter, Artemis Fowl och Cirkeln i skolans värdegrundsarbete* (1 uppl.). Stockholm: Makadam Förlag.
- Bergström, G., & Boreús, K. (2012). *Textens mening och makt : Metodbok i samhällsvetenskaplig text - och diskursanalys* (3 uppl.). (K. B. Göran Bergström, Red.) Lund: Studentlitteratur.
- Collins, S. (2008). *Hungerspelen*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- Holmberg, C.-G., & Ohlsson, A. (1999). *Epikanalys en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Long, M. C. (2017). *#Seriöstdeträckernu*. Falun: Scandbook AB.
- Nikolajeva, M. (2017). *Barnbokens byggklossar* (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Nordlund, A. (2013). *Varför litteraturvetenskap en ämnesintroduktion för nya studenter*. Lund: Studentlitteratur.
- Nussbaum, M. (1998). *Cultivating Humanity a classic defens of reform in liberal education*.
- Persson, M. (2007). *Varför läsa litteratur? Om litteraturundervisningen efter den kulturella vändningen*. Lund: Studentlitteratur.
- Persson, M. (2012). *Den goda boken Samtida föreställningar om litteratur och läsning*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket. (2011). Lgy11. i *Lärarens handbok* (ss. 61-75). Lund: Studentlitteratur.